

Conscriptio nobilium Groningensium

Het wapenboek van Rinnert van Solckema (ca. 1590)

door R.H. Alma

Inleiding

Al gaat de geschiedenis van de heraldiek in de provincie Groningen terug tot in de 13de eeuw, de bestudering ervan kan niet op een lange geschiedenis bogen. Middeleeuwse wapenboeken, zoals we die in zuidelijker gelegen Nederlandse gewesten en andere Europese landen vinden, ontbreken geheel. Blijkbaar bestond hier geen behoefte om wapens te verzamelen en te documenteren. Het oudst bekende wapenboek, dat hier uitgegeven wordt, is ook niet door een Groninger aangelegd. Het is het werk van de Fries *Rinnert van Solckema*, die zich na zijn huwelijk in 1581 met een Groninger burgemeestersdochter in de stad vestigde. *Van Solckema* is vooral bekend door zijn verzameling wapens van katholieke Friese ballingen, de *Conscriptio exulum*¹. Minder bekend is zijn huiskroniek, het *Linagieboek van Solckema*², waarin hij aandacht besteed aan de geschiedenis van zijn en zijn vrouws familie, alsmede de hierna volgende *Conscriptio nobilium Groningensium*³.

Hoewel de *Conscriptio* zich presenteert als een verzameling wapens van Groninger edelen, worden vele families genoemd die niet Gronings of adellijk waren. Onder de niet-adellijke geslachten vinden we vele die bloed- of aanverwant waren van *Van Solckema*'s echtgenote, *Lamme Wifringhe*. Een onderscheid tussen families van adellijke en niet-adellijke status lijkt *Van Solckema* toch te maken door een aantal helmen te dekken met een kroon. Alleen de wapens van de families *Bayens* en *De Maeck*, waaruit zijn echtgenote stamde, worden met gekroonde helmen afgebeeld terwijl zij nooit als adellijk beschouwd werden. Aan de andere kant vinden we verschillende oude adellijke families die een ongekroonde helm voerden. In de meeste gevallen komt het gebruik van al of niet gekroonde helmen overeen met de gegevens uit andere heraldische bronnen.

¹ Uitgegeven in: J. Visser e.a., 'Wapens út de Conscriptio Exulum (1584)', *It beaken* 31 (1969) 151-190 (wapens) en A.J.J. Hoogland O.P., 'Conscriptio exulum Frisiae', *Archief voor de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht* 16 (1888) 321-371. Voor de beschrijving van de verschillende handschriften zie: A.L. Heerma van Voss, 'De Conscriptio Exulum', *De vrije Fries* 28 (1928) 147-166. Het *Linagieboek* bevindt zich in het in deze laatste publicatie genoemde handschrift C. Dank is verschuldigd aan drs. J.A. de Boo voor hulp bij het blazoeneren.

² Een editie van dit werk is in voorbereiding. De titel wordt doorgaans als 'Lineageboek' geschreven, maar *Van Solckema* spreekt zelf van 'linagie'.

³ Handschrift van het Friesch Genootschap in het Fries Museum, II (F-16), fol. 149-171. Met dank aan drs. G. Elzinga, directeur van het Fries Museum, voor hulp bij de raadpleging.

Verschillende in de *Conscriptio* genoemde wapens zijn enkel uit dit handschrift bekend, van andere wapens leren we hier voor het eerst de kleuren kennen. Dat het werk van *Van Solckema* voor de Groninger heraldiek van groot belang is, staat dan ook buiten kijf. In de 19de eeuw is het handschrift door andere verzamelaars geraadpleegd, zodat we verschillende opgaven van *Van Solckema* terugvinden in het handschrift *De navorscher der heraldiek* van H. Wenning (P.B. Friesland) en het *Armorial Général* van J.B. Rietstap.

Enkele letters van het alfabet ontbreken geheel of grotendeels (F, I/J, K en L, R en S) terwijl we de voorafgaande en opvolgende letters wel terugvinden. We kunnen daaruit concluderen dat de *Conscriptio* waarschijnlijk nog enkele, niet overgeleverde bladen meer geteld heeft. Dat is nog waarschijnlijker als we bezien welke adellijke families we nog zouden verwachten. Als we het overzicht van Ommelander hoofdelingen omstreeks 1500⁴ naast *Van Solckema*'s lijst leggen, blijken de reeds in de vroege 16de eeuw uitgestorven Ommelander adellijke geslachten c.q. takken *Ter Borch*, *Bruninge*, en *Heemstra* te ontbreken. *Van Solckema* heeft deze blijkbaar niet opgenomen, evenmin als de familie *Aulsema*. De geslachten *Fraylema*, *Fritema*, *Fritsinghe*, *Jensema*, *Lewe*, *Luersema*, *Van Rasquert*, *Rengers*, *Ripperda* en *Sickinghe* beginnen echter met de letters die geheel missen of onvolledig lijken. Ook families als *Jarges*, *Sissingh*, *Sigers* en *Van Solckema* zullen om dezelfde reden niet genoemd worden. Het is daarom wel zeker dat het wapenboek incompleet is overgeleverd.

De uitgave

In deze uitgave wordt een tekening gegeven van de wapenschilden zonder kleuren of arceringen. We hebben geprobeerd de tekeningen van *Van Solckema* zo goed mogelijk binnen de heraldische standaard vorm te geven. In de tekeningen en blazoeringen zijn de meeste afwijkingen en dubbelzinnigheden van *Van Solckema*'s tekeningen aangegeven. De heraldiek was in die tijd nog niet zo vastomschreven en gestandaardiseerd als elders en in later eeuwen. Zo brengt hij in de helmkleden soms meer dan twee kleuren aan, door de uiteinden een andere, in het schild voorkomende kleur te geven. Dit is alleen aangegeven als het ons relevant leek.

Van Solckema tekent meestal vier of zes wapens op één pagina. Het is mogelijk dat de positie van het wapen in een aantal gevallen invloed heeft op de vormgeving. Zo worden levende wezens vrijwel altijd naar het midden van de pagina gekeerd. Er is in tenminste een aantal gevallen sprake van courtoisie. Dit kan een rol spelen bij de wapens nr. 3, 5, 7, 22, 26, 30, 35, 37, 39, 46, 49, 57, 59, 61, 69, 71, 72, 74 en 84, die aan de linkerzijde van de pagina zijn afgebeeld en nrs. 4, 14, 19, 23, 27, 36, 42, 45, 62, 67, 69, 78, 80, 83, 86 en 92 die aan de rechterzijde staan.

Naast de tekening van het schild en de blazoening van het wapen wordt van ieder wapen zo mogelijk aangegeven op welke familie het betrekking heeft. Indien van de Groninger families genealogische gegevens met betrekking tot de periode vóór 1600

⁴ R.H. Alma, 'De Ommelander ridderschap (1498-1516)', *Virtus. Jaarboek voor adelsgeschiedenis* 10 (2003) 7-70, ald. 58-70, genealogische bijlage.

uitgegeven zijn, is een verwijzing daarnaar opgenomen. Voor informatie over zegels zij verwezen naar het overzicht van Doornbos⁵.

Van Solckema voorziet de wapens van families die uitgestorven zijn van een kruisje, die wij ook steeds aangeven. In een aantal gevallen is zijn opgave echter niet juist: sommige aangekruiste families bloeien nog rond 1600, terwijl bij andere ten onrechte geen kruisje is gezet.

Een aantal schilden is niet gevuld; ook deze zijn opgenomen, net als de vermeldingen van namen die zelfs niet van een leeg schild zijn voorzien, omdat het interessant is te zien welke selectie *Van Solckema* gemaakt heeft.

⁵ W.G. Doornbos, *Groninger repertorium van familiewapens* (Groningen 1994).

Conscriptio nobilium Groningensium

Hier sullen nu volgen alle die linagien ende geslachten van den adel van der Stadt ende Lande van Groningen ende dengenigen die an den adel van Groningen gehylcket sijn, gelijk tselve bij A.B.C. hierna gestelt wort. Want alle den geslachten die van een letter biginnen worden bijeen gestelt, als men in de navolgende bladen can sien, lesen ende bevinden.

Oeck sal men weten dat die wapens daer en clein cruys † bigestelt is, dat die geslachten al verstorven sijn etc.

Dit sijn de wapens der Stadt ende Lande van Groningen

Groningen

Op goud een zwarte dubbele adelaar, de staart beladen met een zilveren schild met een groene dwarsbalk.

Dit is een niet ongebruikelijke, 16de-eeuwse variant van het stad-Groninger wapen⁶.

Ommelanden

Geschuinbalkt van acht stukken van zilver en blauw, de zilveren banen beladen met elf schuinlinks geplaatste rode plompebladen in de richting van de schuinbalken, 1-3-4-3.

Dit is de oudste kleurenafbilding van het Ommelander wapen⁷. Onder het wapen is geschreven: '11 waterroosplomben'.

1. Alberda

In blauw drie gouden lelies, in het midden vergezeld van een gouden ster. Helmtteken: een gouden lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Ommelander geslacht, in de 15de eeuw afkomstig uit 't Zandt⁸, vanaf de eerste helft van de 16de eeuw als adellijk beschouwd en thans nog bloeiend.

2. Alma †

Gedeeld: I. in blauw een gouden gewende wassenaar; II. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaande van de deellijn. Helmtteken: twee struisveren van blauw en goud. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

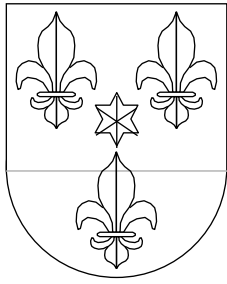
Wapen van de familie van *Jemme Alma* (ca. 1475?-1543), die met dit wapen zegelt. Ook komt het voor op de grafzerk van diens kleinzoon *Albert Jarges* († 1615) in de Martinikerk⁹. Beide afbeeldingen geven het spiegelbeeld van het hier beschreven wapen. Met het wapen *Alma* zoals *Van Solckema* het hier geeft, zegelt *Jemme Sierts*, ongetwijfeld een verwant van *Jemme Alma*, reeds in 1473. Deze familie *Alma* stierf vermoedelijk in de tweede helft van de 16de eeuw uit.

⁶ A.T. Schuitema Meijer en W.K. van der Veen, *Zegel, wapen en vlag van de stad Groningen* (Groningen 1965) 60-63.

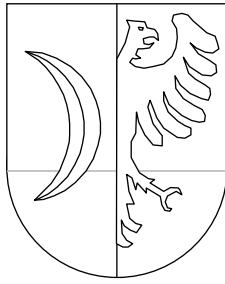
⁷ Zie: Egge Knol, 'Het elf-hartenwapen en het Ommelander geld', *Stad en Lande* 1 (2004) 12-10; Egge Knol en Jan C. van der Wis, 'Het Ommelander wapen op munt en penning', *De beeldenaar* 29 (2005) 30-39.

⁸ *Nederland's adelsboek* 79 (1988) 50-74; zie ook: R.H. Alma, 'Grovens' erven', in: E. de Boer en dez., *De stichter, de stukken en de schenkers van het Oldenklooster bij Den Dam* (z.p. 2004) 392-455.

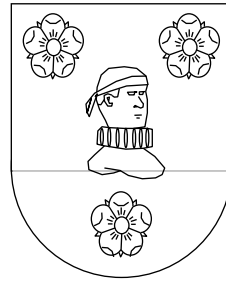
⁹ GDW, nr. 1526, door Pathuis met een vraagteken geïdentificeerd als het wapen Unia.

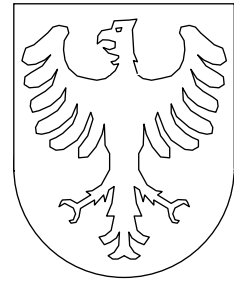
1. Alberda

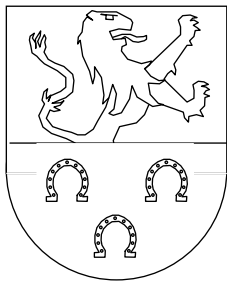
2. Alma †

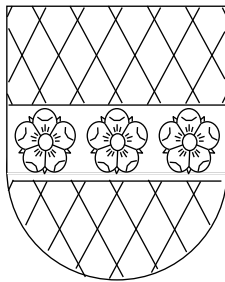
3. Aijckema

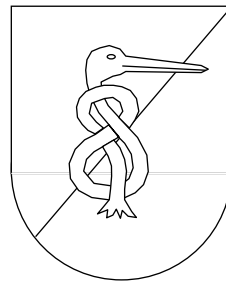
4. Aldringa

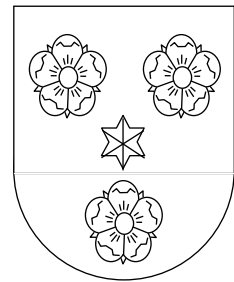
5. Baijens †

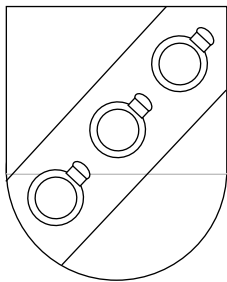
6. Ballen

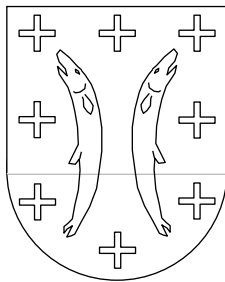
7. Borck

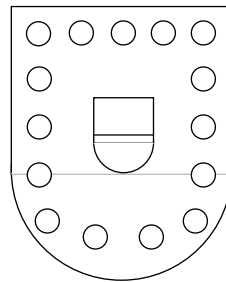
8. Berum

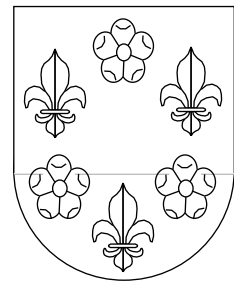
9. Besten

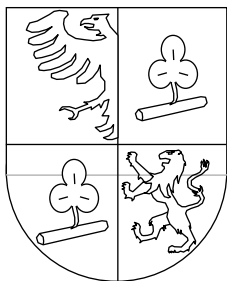
10. Braeckel

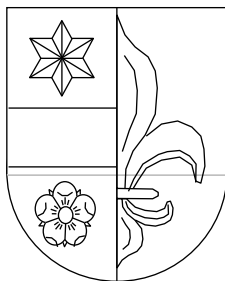
11. Bickers †

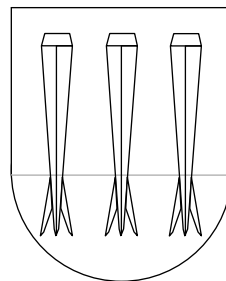
12. Barssens †

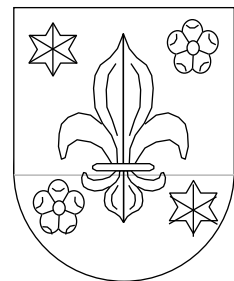
13. Burmangia

14. Benninga †

15. Bolta †

16. Bijuema

3. Aijckema

In blauw een omgewend borstbeeld à trois-quart van een zwarte moriaan met zwarte kleding en zilveren hoofddoek en kraag, vergezeld van drie zilveren rozen. Helmteken: het borstbeeld van het schild. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Familie uit Grijpskerk, in ieder geval vanaf halverwege de 16de eeuw als adellijk beschouwd¹⁰. Dit is de nieuwere vorm van het wapen *Aykema*: *Focke Aykema* zegelt in 1505 en 1520 met een adelaar in plaats van het borstbeeld, net als *Tako Aykema* in 1529. *Luel Aykema* voert echter in 1558 reeds het wapen zoals door *Van Solckema* beschreven¹¹.

4. Aldringa

In blauw een gouden adelaar. Helmteken: een uitkomende gouden adelaar. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Oorspronkelijk Oost-Friese familie, in de eerste helft van de 16de eeuw eveneens in Groningen gevestigd en in elk geval vanaf het begin van de 17de eeuw tot de Ommelander adel gerekend¹². *Hoycke Aldringa* en diens zoon *Habbo* trouwden elk met een nicht van *Van Solckema*'s vrouw.

— Allersma

Geen wapen getekend.

Bedoeld is ongetwijfeld het geslacht *Allersma* te Ezinge, gevestigd op de latere borg van die naam en aan het eind van de 16de eeuw uitgestorven. Deze familie voerde een gedeeld wapen: I. in goud een zwarte halve adelaar uitgaande van de deellijn; II. in goud twee (soms drie) zwarte sterren boven elkaar.

— Addinga

Geen wapen getekend.

Het wapen van de familie *Addinga* wordt onder nr. 84 als 'Westerwolde' afgebeeld.

5. Baijens †

Doorsneden: A. in goud een halve uitkomende omgewende rode leeuw; B. in blauw drie gouden hoefijzers. Helmteken: een gouden kroon waaruit een halve uitkomende omgewende rode leeuw. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Stad-Groninger familie, vermoedelijk oorspronkelijk uit Drenthe. Volgens *Van Solckema* waren de overgrootouders van zijn vrouw *Harmen Wifringhe* en *Lamme Bayens*, dochter van *Baye Bayens*. Deze laatste wordt door *Van Solckema* ten onrechte als burgemeester van Groningen aangeduid, maar leden van de familie *Bayens* waren in de 15de eeuw wel in die stad

¹⁰ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande X. 18. Ayckema', *De Nederlandsche Leeuw* 73 (1956) k. 7-12; H. Feenstra en H.H. Oudman, *Een vergeten plattelandselite. Eigenerfden in het Groninger Westerkwartier van de vijftiende tot de zeventiende eeuw* (Leeuwarden 2004) 146-155; R.H. Alma, 'Adel in het Westerkwartier', *Virtus* 12 (2005) in druk.

¹¹ De zegels van *Focke* en *Luel* zijn afgebeeld in W.J. Formsma, *Grijpskerk. Geschiedenis van een Groninger gemeente* (Groningen 1986) 9.

¹² H.L. Hommes, 'Genealogie Aldringa', *De Nederlandsche Leeuw* 56 (1938) k. 99-116.

woonachtig. Elders in het handschrift tekent hij het wapen met de halve leeuw omgewend (courtoisie?)¹³.

6. **Ballen (Van Ballen)**

Geruit van goud en blauw met over alles heen een rode dwarsbalk, beladen met drie zilveren rozen naast elkaar. Helmteken: een vlucht, waarvan de rechtervleugel doorsneden van blauw en goud, over de deellijn een rode dwarsbalk, beladen met drie zilveren rozen naast elkaar, en de linkervleugel doorsneden van goud en blauw, over de deellijn een rode dwarsbalk, beladen met drie zilveren rozen naast elkaar. Dekkleden: rood, gevoerd van goud.

Stad-Groninger patricische familie, tot halverwege de 15de eeuw *Van Banlo* geheten en vermoedelijk uit Balloo in Drenthe afkomstig. Het geslacht stierf in de 17de eeuw uit en gold toen als adellijk.

7. **Borck (Van Borck)**

Linksgeschuind van goud en blauw en over alles hen een omgewende afgerukte zilveren reigerkop, de hals achtvormig geknoopt. Helmteken: een uitkomende reigerkop als in het schild. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Stad-Groninger geslacht, oorspronkelijk uit Drenthe en vanaf de eerste helft van de 17de eeuw tot de Ommelander adel gerekend¹⁴.

8. **Berum (Van Berum)**

In blauw drie zilveren rozen, vergezeld in het schildhart van een gouden ster. Helmteken: een zilveren vlucht, waartussen een gouden ster. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilveren.

Familie uit Bierum, vanaf halverwege de 16de eeuw gerekend tot de Ommelander adel¹⁵. Doorgaans voert de familie in het helmteken tussen de vlucht een gebladerde roos.

9. **Besten (Van Besten)**

In rood een zilveren linkerschuinbalk, beladen met drie rode ringen in de richting van de linkerschuinbalk. Helmteken: een gouden kroon waaruit een gouden vlucht, waartussen een linkerschuinbalk als in het schild. Dekkleden: rood, gevoerd van zilver.

Geslacht uit Bentheim. Door huwelijk verwant aan de familie Rengers, o.a. door het huwelijk van Melchior Rengers omstreeks 1500 met Grete van Besten.

10. **Braeckel (Van Brakel)**

In rood twee van elkaar afgewende gouden vissen (snoeken?), rechtop, vergezeld van acht gouden kruisjes, 3, 2, 3. Helmteken: een gouden kroon waaruit twee

¹³ Fol. 67, 75.

¹⁴ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande VI. 13. Van Borck', *De Nederlandsche Leeuw* 65 (1948) k. 26-31.

¹⁵ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande III. 8. Van Berum', *De Nederlandsche Leeuw* 61 (1943) k. 124-134; Alma, 'Grovens' erven', 446-448.

gouden naar elkaar gewende vissen, schuinrechts en schuinlinks geplaatst, met de koppen naar beneden. Dekkleden: rood, gevoerd van goud.

De vissen komen elders voor als zalmen, maar op de tekening van *Solckema* lijken het eerder snoeken. Ook het aantal kruisjes en het helmteken wijken af van andere afbeeldingen.

De familie heeft een relatie met Groningen door het huwelijk van *Digna van Brakell* met *George van Burmania* († 1558) van Grijpskerk.

11. Bickers

In zwart een klein hartschild, doorsneden van zilver en rood, vergezeld van vijftien zilveren penningen, 5, 2, 2, 2 en 4. Helmteken: twee trompen, rechts doorsneden van zilver en rood met gouden knop en veren, links doorsneden van rood en zilver met gouden knop en veren. Dekkleden: rood, gevoerd van zilver.

Onbekende familie. Het *Armorial général* meldt dat deze familie ook in Bremen gevestigd was. In de twintiger jaren van de 17de eeuw worden in Stad en Lande enkele leden van een familie *Bicker* vermeld¹⁶, maar het is nog niet bekend of dit geslacht hier bedoeld is.

12. Barssens (Van Barsens)

In goud drie blauwe lelies, 2 en 1, afwisselend geplaatst met drie blauwe rozen, 1 en 2, de bovenste roos iets lager dan de flankerende lelies en de onderste lelie iets lager dan de flankerende rozen. Helmteken: een blauwe lelie. Dekkleden: goud, gevoerd van blauw.

Stad-Groninger familie. *Van Solckema*'s zwager *Johan Wifringhe* huwde *Heile van Barssens*.

13. Burmangia (Van Burmania)

Gevierendeed: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaande van de deellijn; II. en III. in blauw een gouden klaverblad op liggend gouden stokje; IV. in goud een rode leeuw. Helmteken: drie zilveren struisveren. Dekkleden: zilver, gevoerd van goud.

Friese adellijke familie, waarvan leden zich in Groningen vestigden door het huwelijk van *Bawe Cater* met *Joest van Burmania*, die daardoor hoofdeling te Grijpskerk werd.

14. Benninga † (Benninge)

Gedeeld: I. in zilver een groene dwarsbalk, vergezeld van boven van een rode ster en van onderen van een rode roos; II. in blauw een gouden halve lelie, uitgaand van de deellijn. Helmteken: een uitkomende zwarte adelaarskop en -hals. Dekkleden: rechts zilver, gevoerd van rood, en links blauw, gevoerd van goud.

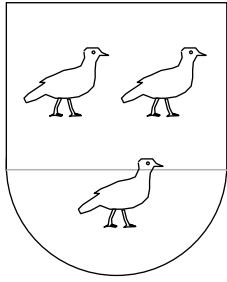
Familie uit Noordhorn¹⁷. De bekende kroniekschrijver *Sicke Benninge* vestigde zich in het laatst van de 15de eeuw in de stad Groningen. Zijn dochter *Hebbele* huwde *Johan Wifringhe*, oom van *Van Solckema*'s vrouw.

15. Bolta †

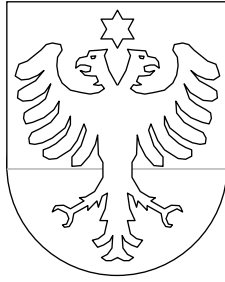
In blauw drie gouden vogelpijlen, rechtop naast elkaar. Helmteken: een gouden vogelpijl, rechtop. Dekkleden: goud, gevoerd van blauw.

¹⁶ O.a. H.J.K., inv.nr. 854, fol. 17r; H.J.K., inv.nr. 857, fol. 24v (met dank aan O.J. Nienhuis).

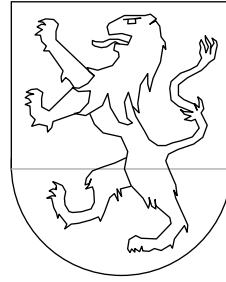
¹⁷ Feenstra en Oudman, *Vergeten elite*, 174-182; Alma, 'Adel in het Westerkwartier'.

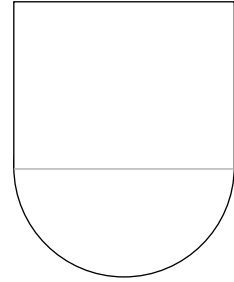
17. Boemel †

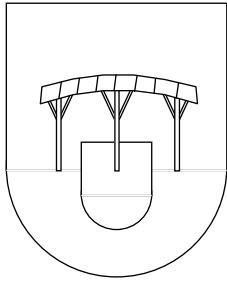
18. Broersma

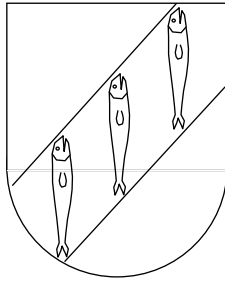
19. Blanckfort

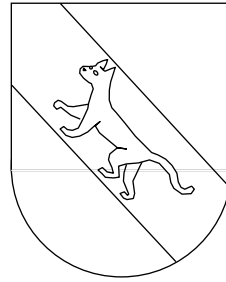
20. Benens

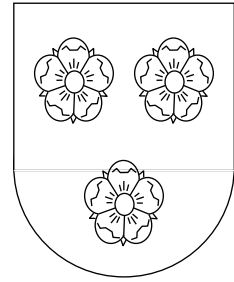
21. Bruggens †

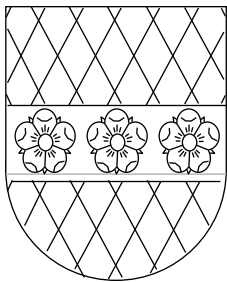
22. Clant

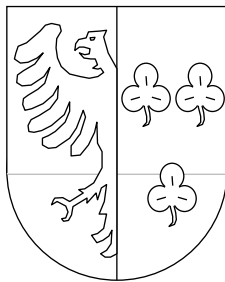
23. Cater

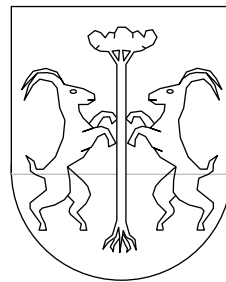
24. Coijter

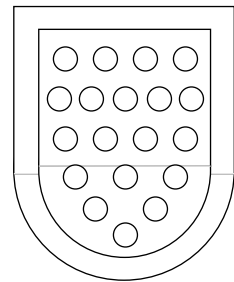
25. Coninck

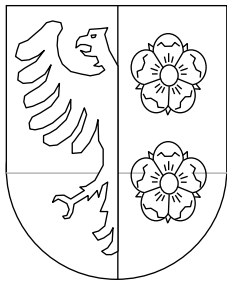
26. Canters

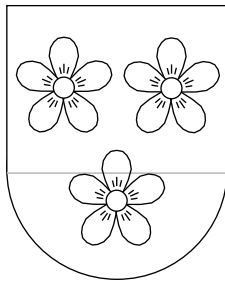
27. Coenardts

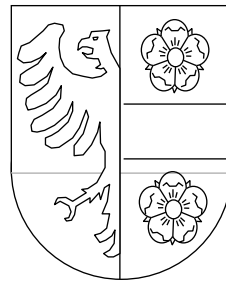
28. Cloesteren

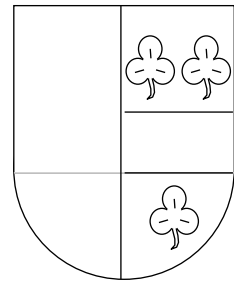
29. Cock

30. Dmakens †

31. Doema

32. Dyoertz †

Friese adellijke familie, waarvan leden zich in Groningen vestigde door de huwelijken van *Jetke Bolta* (ca. 1500 met *Snelger Houwerda*) en de gebroeders *Siwert Bolta* (ca. 1550 met *Biwe Sytsema*) en *Gerlof Bolta* (in 1556 met *Nese Huinga*). De familie is rond 1600 nog niet uitgestorven, zoals *Van Solckema* aangeeft, maar *Siwerts* zonen *Leo* en *Onno Bolta* wonen dan te Eelde.

16. **Bijuema (Bijma/Biwema)**

In blauw een gouden lelie, vergezeld rechtsboven en linksbeneden van een zespuntige gouden ster en rechtsbeneden en linksboven van een zilveren roos. Helmteken: een gouden lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Familie uit het Westerkwartier¹⁸. Het hier beschreven wapen komt voor op een 16de-eeuwse grafzerk te Uithuizen en op de grafzerk van *Reiner Biwema* († ca. 1550) te Appingedam, doch zonder snijlijn. Daarentegen vertoont het zegel van *Sibolt Biwema* in 1579 naast een snijlijn tevens een deellijn. In de 17de eeuw voert deze familie, dan *Bijma* geheten, een geheel ander wapen.

17. **Boemel †**

In goud drie omgewende zilveren vogels (duiven?). Helmteken: een omgewende zilveren vogel met opgeheven zwarte vleugels (duif in natuurlijke kleur?). Dekkleden: goud, gevoerd van zilver.

Welke familie dit betreft, is onbekend. Vanaf 1479 was *Johan van Boemel* proost van het Oostfriese klooster Langen en deze verwierf vele Groninger goederen; wellicht dat hier aan zijn familie gedacht is.

18. **Broersma (Broersema)**

In goud een zwarte dubbele adelaar, vergezeld tussen de koppen van een zwarte ster. Helmteken: een gouden kroon waaruit een dubbele adelaar met ster als in het schild. Dekkleden: goud, gevoerd van zilver.

Familie uit het Westerkwartier met takken te Zuidhorn en Zandweer, in elk geval sinds de 16de eeuw tot de Ommelander adel gerekend¹⁹.

19. **Blanckfort (Van Blankevoert)**

In zilver een zwarte leeuw. Helmteken: een gouden kroon waaruit een uitkomende zwarte leeuw. Dekkleden: zilver, gevoerd van zilver (sic).

Overijsselse geslacht, o.a. te Kampen. Deze familie is in de Ommelanden vertegenwoordigd door *Johan van Blankevoert*, in 1570 gehuwd met *Grete Sekema*²⁰.

20. **Benens**

Niet ingevuld.

Bedoeld is ongetwijfeld de familie te Noordhorn van *Effe Benens*, grietman van Westerdeel-Langewold. Deze zegelde in 1563 met drie klaverbladen.

¹⁸ Feenstra en Oudman, *Vergeeten elite*, 213-229.

¹⁹ H.L. Hommes, 'Genealogie Broersema', *De Nederlandsche Leeuw* 58 (1940) 281-292; Alma, 'Adel in het Westerkwartier'.

²⁰ Feenstra en Oudman, *Een vergeten elite*, 310-312, 446-448.

21. Bruggens † (Ter Bruggen)

In goud een verlaagd zilveren hartschild, boven vergezeld van een brug met drie pijlers, waarvan de middelste pijler het hartschild deels overlapt, alles van rood. Helmtteken: drie gouden koeienhoorns. Dekkleden: goud, gevoerd van zilver.

Aanzienlijke stad-Groninger familie, reeds in de 14de eeuw daar gevestigd. Het wapen komt voor in een gewelfschotel in de Martinikerk (in rood een gouden brug, vergezeld van drie gouden hoorns)²¹ en op de zegels van *Heine*, *Hendrick* en *Wilhelmus ter Bruggen* tussen 1391 en 1461. *Van Solckema* noemt als oudoom van zijn vrouw *Jacob Wifringhe*, gehuwd met een Ter Bruggen. In werkelijkheid was *Jacob* gehuwd met *Gese van Miren*, wier zuster de vrouw van *mr. Hendrick ter Bruggen* was, met wie dit geslacht omstreeks 1508 uitstierf.

22. Clant

In goud een groene linkerschuimbalk, beladen met drie zilveren vissen rechtop. Helmtteken: een gouden kroon met een uitkomende gouden draak met opgeheven vlucht, elke vleugel beladen met een groene dwarsbalk, beladen met drie zilveren vissen rechtop. Dekkleden: groen, gevoerd van goud.

Oorspronkelijk stad-Groninger familie, vanaf de 14de eeuw vermeld, sedert het eind van de 15de eeuw tevens beschouwd als Ommelander adel, met takken te Stedum, Leermens, Uithuizen en elders²².

23. Cater

In goud een blauwe rechterschuimbalk, beladen met een gaande gouden kater. Helmtteken: een gouden kroon waaruit een rood geklede uitkomende zwarte moriaan met zilveren hoofddoek en kraag. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Stad-Groninger familie, vanaf de 14de eeuw vermeld, sinds de 15de eeuw Ommelander adel. De familie voert dit wapen al op het 14de-eeuwse zegel van *Herman Cater*.

24. Coijter

In zilver drie rode rozen. Helmtteken: drie groen gesteelde rode rozen, waarvan de linker- en rechtersteel spruiten uit de middelste. Dekkleden: zilver, gevoerd van rood.

Stad-Groninger familie, waartoe o.a. behoort *Frerick Coiter*, raadsheer, die gehuwd was met de halfzuster van *Van Solckema*'s schoonmoeder. Elders in het handschrift schrijft hij dit wapen aan hem toe, maar tekent hij de rozen geordend 1 en 2²³.

25. Coninck

Geruit van zilver en blauw, waarover een rode dwarsbalk, beladen met drie zilveren rozen naast elkaar. Helmtteken: een vlucht, waarvan de rechtervleugel doorsneden van zilver en blauw, over de deellijn een rode dwarsbalk, beladen met drie zilveren rozen naast elkaar, en de linkervleugel doorsneden van blauw

²¹ GDW, nr. 333n.

²² J.A.R. Kijmmell, 'Het geslacht Clant', *Genealogische en heraldische bladen* 4 (1909) 95-128, 265-429.

²³ Fol. 72.

en zilver, over de deellijn een rode dwarsbalk, beladen met drie zilveren rozen naast elkaar. Dekkleden: blauw, gevoerd van rood.

Stad-Groninger familie, sinds de 15de eeuw vermeld, in het begin van de 17de eeuw tevens Ommelander adel en kort daarna uitgestorven. De nog bloeiende, oorspronkelijk Oost-Friese familie *Koning* voert hetzelfde wapen, dat zij van het oudere geslacht heeft overgenomen²⁴.

26. Canters (Canter)

Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw drie gouden klaverbladen. Helmteken: een uitkomende omgewende zwarte adelaar. Dekkleden: rechts goud, gevoerd van blauw, en links goud, gevoerd van zilver.

In de stad Groningen leefden in de 16de eeuw drie families *Canter*: de bekende familie van humanisten, vanaf het begin van de 15de eeuw in Groningen woonachtig, een familie afkomstig uit Emden en één afkomstig uit Leeuwarden. Van deze laatste familie, die in het begin van de 16de eeuw in Groningen aankwam en zich later in die eeuw te Utrecht vestigde, is het hier gegeven wapen²⁵. *Heile Canter* huwde met *Van Solckema*'s aangetrouwde neef *Volter Eelts*.

27. Coenardts (Coenders)

In zilver een ontwortelde zwarte boom met zilveren kruin in de voorpoten gehouden door twee toegewende klimmende zwarte bokken. Helmteken: een uitkomende zwarte bok. Dekkleden: zilver, gevoerd van zwart.

Stad-Groninger familie, begin 15de eeuw vanuit Dokkum aangekomen en sedert de tweede helft van de 16de eeuw tevens gerekend tot de Ommelander adel²⁶. Dit is de oude vorm van het wapen; vanaf ca. 1600 degenereert de boom tot een deellijn om uiteindelijk te verdwijnen.

28. Cloesteren (Van den Clooster)

In rood negentien gouden penningen, 4, 5, 4, 3, 2, 1, en een zilveren schildzoom. Helmteken: in een zilveren vaas vier blauwe struisveren. Dekkleden: rood, gevoerd van goud.

Drentse familie, sinds het begin van de 16de eeuw tevens in Oost-Friesland. De familie was niet in Groningen gevestigd, maar verschillende leden huwden met dochters en zonen van Groninger families²⁷.

29. Cock

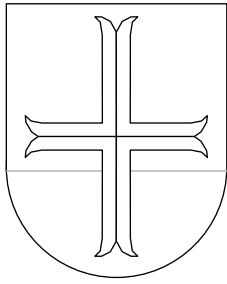
*Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in rood twee gouden rozen. Helmteken: een uitkomende gesteelde gouden roos. Dekkleden: goud, gevoerd van zilver (de uiteinden van de dekkleden zijn door *Van Solckema* rood gekleurd).*

²⁴ W.M.C. Regt, 'Het Groningsche geslacht Koning', *De Nederlandsche Leeuw* 45 (1927) k. 208, 48 (1930) k. 164.

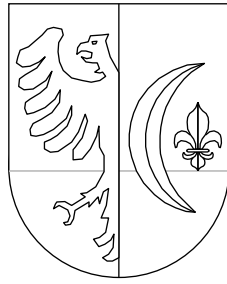
²⁵ K. Kuiken, 'Nazaten van Gerrit van Berlikum', *De Nederlandsche Leeuw* 118 (2001) k. 329-344, ald. 339-341.

²⁶ H.L. Hommes, 'Coenders van Helpen', *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie* 17 (1963) 169-198.

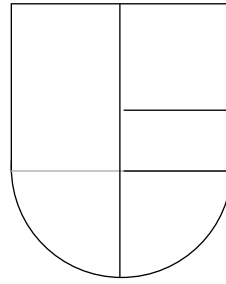
²⁷ J.W. Schaap, 'Van den Clooster', *De Nederlandsche Leeuw* 111 (1994) k. 337-362, 454-480.

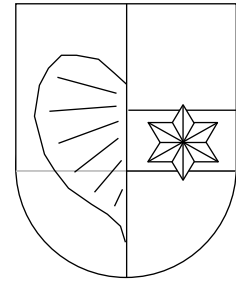
33. Dunsselar †

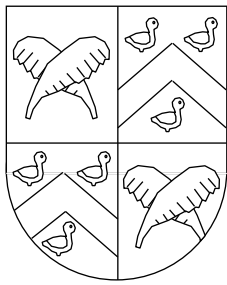
34. Douma †

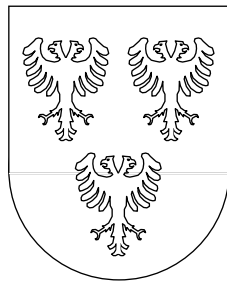
35. Eussum

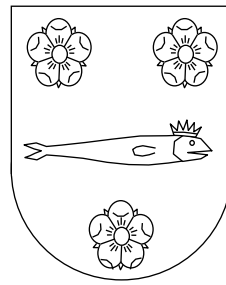
36. Enthens

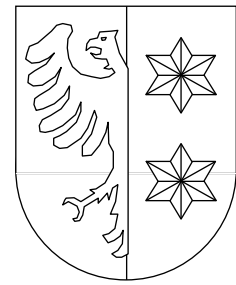
37. Enschede †

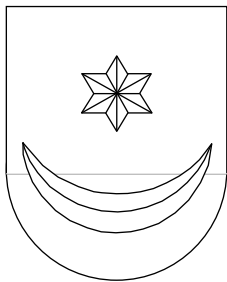
38. Ennens †

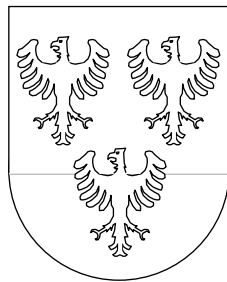
39. Egbertz

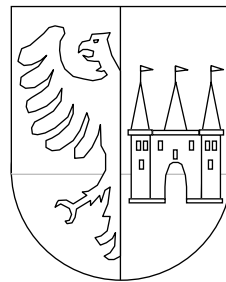
40. Eeltx

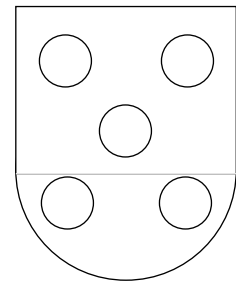
41. Engelbertz

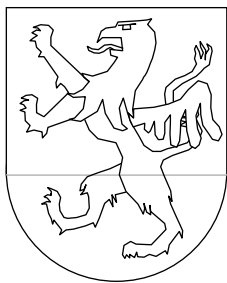
42. Echten

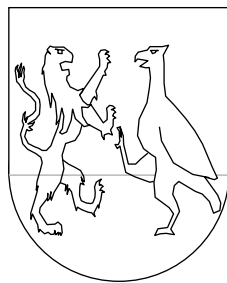
43. Gruis

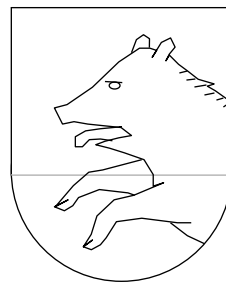
44. Greuinck

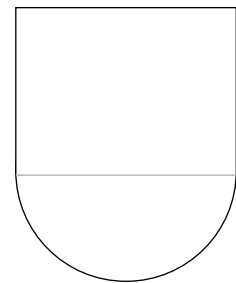
45. Gripens †

46. Gayckema

47. Geesteren

48. Gysens

Aan welke familie Cock dit wapen behoort, is onbekend. In aanmerking komen de familie van *Harmen Kock*, raadsheer en rentmeester te Groningen (1510-1519), en die van (o.a.) *Cornelis* en *Wessel Cock* omstreeks 1600.

30. **Dmakens † (De Maeck)**

In blauw drie zilveren mispelbloemen. Helmteken: een gouden kroon waaruit een uitkomende omgewende ridder à trois-quart met opgeheven rechterarm met een zwaard, alles van zilver. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Stad-Groninger familie, uitgestorven in de eerste helft van de 16de eeuw. Een overgrootmoeder van *Van Solckema*'s vrouw behoorde tot dit geslacht. Elders in het handschrift tekent hij het wapen met rozen in plaats van mispelbloemen en geordend 1 en 2²⁸, ook met rode rozen in plaats van zilveren, geplaatst 2 en 1²⁹ en 1 en 2³⁰.

31. **Doema**

Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in groen een blauwe dwarsbalk, vergezeld van boven en van beneden van een rode roos. Helmteken: een vlucht van goud en groen, elke vleugel beladen met een blauwe dwarsbalk, waartussen een rode roos. Dekkleden: groen, gevoerd van goud.

Geslacht uit het Westerkwartier, waarvan de naam enkele keren in de vrouwelijke lijn vererfde³¹. Het hier gegeven wapen werd, met kleine afwijkingen, gevoerd door de nazaten van *Watte Meiniga* en *Teteke Doema*, die meest de naam *Doema* voerden. De oudere familie *Doema* waaruit *Teteke* stamde, voerde het wapen *Broersema*. Haar zoon *Menne Doema* huwde *Clara Benninge*, wier zuster *Hebbele* met *Johan Wifringhe* trouwde, een oom van *Solckema*'s vrouw.

32. **Dyoertz †**

Gedeeld: I. effen blauw; II. in goud een zilveren dwarsbalk (gedamasceerd), vergezeld boven van twee en beneden van één groen klaverblad. Helmteken: een vlucht van goud en blauw, waartussen een groen klaverblad. Dekkleden: rechts goud, gevoerd van zilver, en links goud, gevoerd van blauw.

Stad-Groninger familie. *Van Solckema*'s schoonmoeder *Alcke* was een dochter van *Reiner Jans Dyoertsema* († ca. 1528), brouwer in de Oosterstraat³². De naam *Dyoerts(ema)* werd overigens in bronnen niet aangetroffen.

33. **Dunsselars (Van Domseler)**

In rood een zilveren ankerkruis. Helmteken: een gouden kroon waaruit een vlucht van rood en goud. Dekkleden: goud, gevoerd van zilver.

²⁸ Fol. 49, 75.

²⁹ Fol. 85.

³⁰ Fol. 67.

³¹ Feenstra en Oudman, *Vergeten elite*, 381-382; Alma, 'Adel in het Westerkwartier'.

³² H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande VII. 16. Wifrinck of Wifringhe', *De Nederlandsche Leeuw* 67 (1950) 44-52, ald. 51.

Gelderse familie, waarvan sommige leden als adellijk werden beschouwd³³. Evert van Domseler kwam als rentmeester van de hertog van Gelre naar Groningen. Zijn zoon Albert huwde Gese Wifringhe, tante van Van Solckema's vrouw.

34. Douma †

Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw een gewende zilveren wassenaar, links vergezeld van een gouden lelie. Helmtken: een uitkomende omgewende zilveren wassenaar, links vergezeld van een gouden lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Friese adellijke familie met relaties in de Ommelanden door het huwelijk in 1506 van Jancko Douwema met Tette Luersema te Feerwerd³⁴.

35. Eussum (Van Ewsum)

Gedeeld: I. effen rood; II. in goud een blauwe dwarsbalk. Helmtken: een gouden kroon waaruit een uitkomende omgewende rode reiger met opgeheven vlucht, de linkervleugel van goud, beladen met een blauwe dwarsbalk. Dekkleden: rechts rood, gevoerd van goud en links blauw, gevoerd van goud.

Ommelander adellijke familie, in mannelijke lijn uit de familie Tamminga stammend, welk geslacht dan ook vrijwel hetzelfde wapen voert (zie nr. 83)³⁵.

36. Enthens (Entens)

Gedeeld: I. in rood een omgekeerd gouden rechtervleugel, uitgaande van de deellijn; II. in zilver een groene dwarsbalk, beladen met een gouden zespuntige ster. Helmtken: een zilveren vogel. Dekkleden: bruin (sic), gevoerd van goud (de uiteinden van de dekkleden zijn door Van Solckema rechts en links rood en links groen gekleurd).

Oorspronkelijk stad-Groninger patricische familie, vanaf het eind van die eeuw behoren leden tot de Ommelander adel. O.a. Nese Entens was schoonmoeder van Van Solckema's zwager Johan Wifringhe. De vleugel in de rechterhelft van het wapen is in feite een lindeblad, oorspronkelijk met steel, maar het wordt dikwijls als vleugel afgebeeld, zoals hier door Van Solckema. Met de uitkomende vogel op de helm is doorgaans een zwaan bedoeld, maar de tekening van Van Solckema geeft een vogel met kortere hals en langere poten.

37. Enschede (Van Ensse)

Gevierendeeld: I en IV. op zilver twee groene pluimen, schuinkruislings; II en III. in rood een zilveren keper, vergezeld van drie omgewende zilveren merletten. Helmtken: een gouden kroon waaruit een uitkomende rode draak met pijltong, de hals beladen met een zilveren keper, en met opgeheven groene vlucht, waarvan de vleugels dezelfde vorm hebben als de pluimen in het schild. Dekkleden: rood, gevoerd van groen.

³³ R. Wartena, 'Van Domseler', *De Nederlandsche Leeuw* 79 (1962) k. 269-270.

³⁴ Alma, 'Adel in het Westerkwartier'.

³⁵ J.A.R. Kijmmell, 'Het geslacht Van Ewsum', *Nieuwe Drentsche volksalmanak* 35 (1917) 127-178, 36 (1918) 177-224; 37 (1919) 161-217; M. Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum. Geschiedenis van een jonkersfamilie uit de Ommelanden in de 15e en 16e eeuw* (Groningen/Batavia 1938).

Overijssels adellijk geslacht, *Evert van Ensse* († 1606) was drost van Coevorden en Drenthe.

38. Ennens † (Enens)

In zilver drie rode dubbele adelaars. Helmteken: een rode dubbele adelaar. Dekkleden: rood, gevoerd van zilver.

Stad-Groninger familie, vanaf de 16de eeuw beschouwd als Ommelander adel³⁶. De familie is pas in de 18de eeuw uitgestorven; *Van Solckema* voegde dus ten onrechte een kruisje toe.

39. Egbertz †

In goud een omgewende zwarte vis met gouden kroon, vergezeld boven van twee en onder van één blauwe roos. Helmteken: twee uitkomende blauwe driebladige bloemen (tulpen?) met groene stelen. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Stad-Groninger patricische familie. De oudst bekende stamvader was de raadsheer *Johan Egberts* in de Oosterstraat, die halverwege de 15de eeuw leefde. Diens kleinzoon *Wolter Egberts* huwde *Albert Wifringhe*, een tante van *Van Solckema*'s vrouw.

40. Eeltx (Eelts)

Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in goud twee blauwe sterren, paalsgewijs. Helmteken: een zwarte dubbele adelaar. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Stad-Groninger familie, vanaf het begin van de 15de eeuw vermeld te Siddeburen en vanaf het eind van die eeuw in de stad gevestigd. *Lamme Wifringhe*, een tante van *Van Solckema*'s gelijknamige vrouw, was gehuwd met *Bartelt Eelts*. Het hier gegeven wapen is het nieuwe wapen *Eelts*, zoals dat voor het eerst door *Bartelts* zonen werd gevoerd.

41. Engelbertz

In blauw een gouden wassenaar, vergezeld boven van een gouden zespuntige ster. Helmteken: een gouden zespuntige ster. Dekkleden: blauw, gevoerd van rood.

Onbekende familie.

42. Echten (Van Echten)

In goud drie zwarte adelaars. Helmteken: een uitkomende zwarte adelaar. Dekkleden: goud, gevoerd van zilver.

Drentse adellijk geslacht³⁷, gelieerd aan verschillende Groninger geslachten en zelf in deze provincie o.a. vertegenwoordigd door *Jacob van Echten*, in de tweede helft van de 16de eeuw gehuwd met de stad-Groningse *Womke Sytsema*.

Wellicht missen hier één of meer pagina's, daar de letter F ontbreekt.

³⁶ H.L. Hommes, 'Van Millinga, Enens en Doenga', *De Nederlandsche Leeuw* 57 (1939) k. 434-447, ald. 440-443; U.M. Ubbens, *Verdeling middelpart der grietlanden op de uiterdyk van Spijck 29-7-1623* (Sneek 1996) 50-56, Alma, 'Grovens' erven', 412-414.

³⁷ J.E. Ennik, 'Genealogie van het geslacht Van Echten', in: P. Brood e.a., *Inventaris van de archieven van het huis te Echten en de Algemene Compagnie van 5000 Morgen te Hoogeveen (1275) 1316-1952* (Assen 1980) 24-51.

43. Gruis (Gruys)

Gedeeld: in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw een poortgebouw met drie torens, elke spits bestoken met een naar links wapperende vlag, alles van zilver. Helmteken: het poortgebouw van het schild, echter geheel van zilver. Dekkleden: blauw gevoerd van goud.

Stad-Groninger familie, vanaf het begin van de 17de eeuw gerekend tot de Ommelander adel³⁸. Volgens *Van Solckema* was zijn schoonmoeder *Alcke Dyoertsema* een kleindochter van *Griete Gruys*. Elders in het handschrift tekent hij de vlaggen op het poortgebouw in rood³⁹.

44. Greuinck (Grevingh)

In rood vijf gouden penningen, 2, 1 en 2. Helmteken: een gouden kroon, waaruit een uitkomende rode reiger met opgeheven vlucht, de linkervleugel van goud, houdende in de snavel een gouden penning. Dekkleden: rood, gevoerd van goud.

Familie sinds halverwege de 15de eeuw in de Ommelanden vermeld en vanaf eind 16de eeuw als adellijk beschouwd⁴⁰. Een nicht van *Van Solckema*'s vrouw huwde *Abel Grevingh*.

45. Gripens † (Grijp)

In zilver een gouden griffioen met uitgestoken tong. Helmteken: een uitkomende griffioen van het schild. Dekkleden: zilver gevoerd van goud.

Stad-Groninger familie, in het begin van de 16de eeuw uitgestorven maar nog bekend omdat een lid van het geslacht als stichter van Grijpskerk te boek staat⁴¹.

46. Gayckema (Gaykinga)

In goud een omgewende zwarte leeuw, klimmend tegen een staande zilveren arend met met een opgeheven poot. Helmteken: een uitkomende omgewende zwarte leeuw. Dekkleden: zilver, gevoerd van goud.

Adellijke familie uit Wierum, sedert de 15de eeuw te Zuidhorn en later ook te Warfhuizen; in de tweede helft van de 17de eeuw uitgestorven.

47. Geesteren (Van Geesteren)

In goud een rood getongd zwart zwijn, uitgaande van de schildrand. Helmteken: het zwijn, uitkomend. Dekkleden: goud, gevoerd van zilver.

Familie afkomstig uit 'Nijenborch' in het bisdom Munster, volgens *Van Solckema*'s Linagieboek, en in Groningen slechts vertegenwoordigd door *Lubbert van Geesteren*, die een nicht van *Van Solckema*'s vrouw trouwde. Elders in het handschrift kleurt hij de tong zilver⁴².

48. Gysens

Niet ingevuld.

³⁸ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande XV. 25. Gruys', *De Nederlandsche Leeuw* 78 (1961) k. 5-26.

³⁹ Fol. 54, 76, 85.

⁴⁰ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande V. 12. Grevinghe of (Van) Grevinck', *De Nederlandsche Leeuw* 62 (1944) k. 57-70.

⁴¹ Formsma, *Grijpskerk*, 10-11.

⁴² Fol. 55.

Hier zal de stad-Groninger familie van die naam bedoeld zijn, die voerde: in blauw een omgewende gouden wassenaar, links vergezeld van een gouden ster. Deze familie stierf vermoedelijk aan het eind 16de eeuw uit met *Anna Gysens*, vrouw van *dr. Johan Sickinghe*.

—. **Garmens**

Wapen niet getekend.

Stad-Groninger geslacht, vanaf de 15de eeuw vermeld en uitgestorven met de twee dochters van de burgemeester *Reiner Garmens* in de tweede helft van de 16de eeuw⁴³.

49. Huingha (Huinga)

Gevierendeeld van goud en blauw. Helmteken: een gouden kroon, waarboven een gouden adelaar, de rechtervleugel doorsneden van goud en blauw en de linkervleugel doorsneden van blauw en goud. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Een van de oudste stad-Groninger families, al vanaf de 13de eeuw vermeld, en vanaf de 16de eeuw behorend tot de Ommelander adel. *Albert van Domseler*, aangetrouwde oom van *Van Solckema's* vrouw, hertrouwde met *Hille Huinga*.

50. Hyllema

In blauw twee gouden lelies naast elkaar, vergezeld beneden van een gouden zespuntige ster. Helmteken: twee rode struisveren, waartussen een gouden lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Familie uit Lutjegast; halverwege de 16de eeuw is *Folt Hyllema* raadsheer te Groningen⁴⁴. Een van de 16de-eeuwse families *Froma* zou in mannelijke lijn van een *Lubbe Hillema* afstammen, maar deze nazaten voerden een ander wapen dan hier beschreven⁴⁵.

51. Hornekens (Horenken)

In blauw drie naar rechts omgekrulde gouden ramshoorns. Helmteken: twee naar rechts omgekrulde gouden ramshoorns]. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Stad-Groninger patricische familie, vanaf de 14de eeuw vermeld. Sinds de tweede helft van de 16de eeuw in de ridderschap van Drenthe en vanaf het begin van de 17de eeuw behoren sommige takken tot de Ommelander adel⁴⁶. *Van Solckema's* zwager *Johan Wifringhe* huwde in 1577 *Bele Horenken* en zo waren er nog enkele familierelaties met *Van Solckema's* schoonfamilie. Elders in het handschrift tekent hij het wapen de hoorns geordend 1 en 2⁴⁷.

52. Hillebrants

In goud een zilveren schoorsteenhaal rechtop. Helmteken: een zilveren schoorsteenhaal. Dekkleden: zilver, gevoerd van goud.

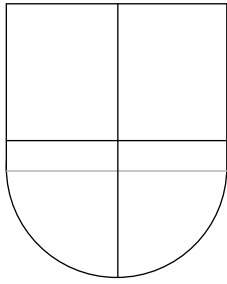
⁴³ Zie: H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande IX. 17. Horenken', *De Nederlandsche Leeuw* 71 (1954) k. 299-314, 338-348, 381-382, ald. 345.

⁴⁴ Feenstra en Oudman, *Een vergeten elite*, 324-326.

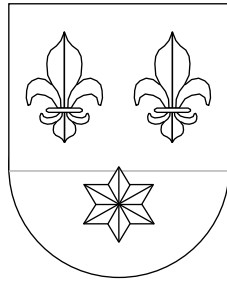
⁴⁵ Namelijk het bij Pathuis vermelde wapen *Froma* [1]; vgl. Alma, 'Adel in het Westerkwartier'.

⁴⁶ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande IX. 17. Horenken', *De Nederlandsche Leeuw* 71 (1954) k. 299-314, 338-348, 381-382.

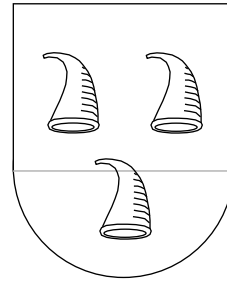
⁴⁷ Fol. 52, 53, 60.

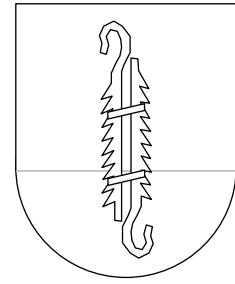
49. Huingha

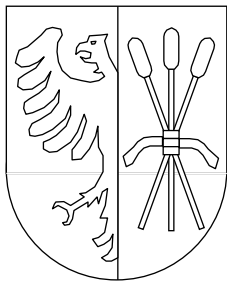
50. Hyllema

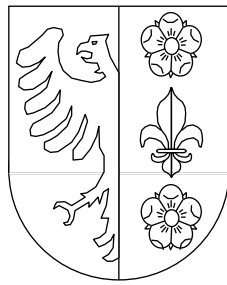
51. Hornekens

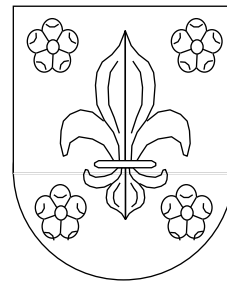
52. Hillebrants

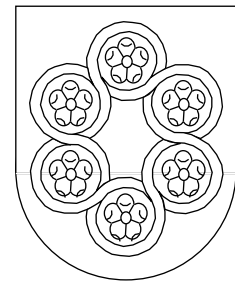
53. Holdinga

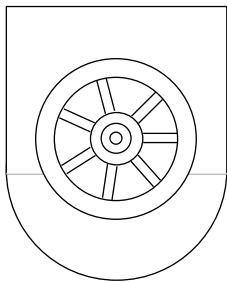
54. Heringha

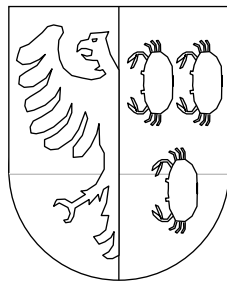
55. Heddema

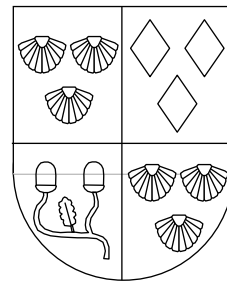
56. Huissinga †

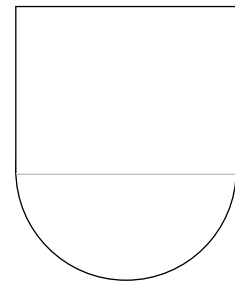
57. Hoendricx

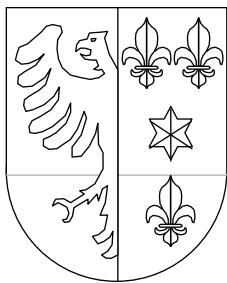
58. Helt

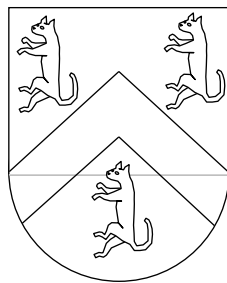
59. Heerma

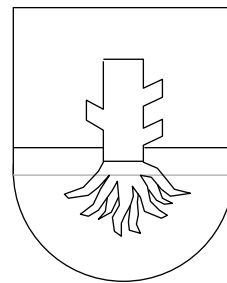
60. Henckers †

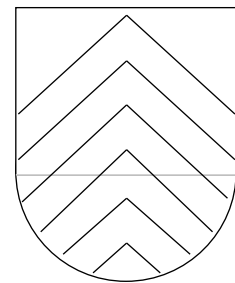
61. Itens

62. Innevelt †

63. Mepsche

64. Muijllerts

Een aangehuwde oom van *Solckema's* vrouw, *Bartelt Eelts*, hertrouwde *Gisele van Rottum anders Hilbrants*, aan wie hij ook dit wapen toeschrijft⁴⁸. Het is nog niet bekend of zij verwant is aan het andere geslacht van die naam, een Stad-Groninger patricische familie, vermeld vanaf de 15de eeuw. Deze familie voerde op goud een zwarte of blauwe schoorsteenhaal.

53. **Holdinga (Van Holdinga)**

Gedeeld: I. In goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw drie gouden lisdodden met zwarte bloemen, stervormig samengebonden door een gouden lint. Helmteken: de drie lisdodden van het schild. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Friese adellijke familie. Twee dochters van *Wilco Holdinga* huwden halverwege de 16de eeuw Groningers: *Fouwel* met *Edzard Rengers ten Post* en *Emerantiana* eerst met *Bartelt Entens van Mentheada* en daarna met *dr. Albert Wifringhe*, achterneef van *Solckema's* vrouw.

54. **Heringha (Van Heringa)**

Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw een rode roos, een zilveren lelie en een rode roos onder elkaar. Helmteken: drie groene struisveren. Dekkleden: blauw, rechts gevoerd van goud, links gevoerd van rood.

Friese adellijke familie. *Sasscher van Heringa* was burgemeester van Groningen en overleed in 1565. Op zijn grafzerk voert hij het hier beschreven wapen met afwijkend helmteken⁴⁹.

55. **Heddema**

In blauw een zilveren lelie, vergezeld in elk van de hoeken van een zilveren roos. Helmteken: een gouden vlucht waartussen een zilveren lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Familie uit het Westerkwartier⁵⁰. *Johan van Blankevoert* trouwde in 1570 met *Grete Sekema*, weduwe van *Reit Heddema*, wier zuster *Houke* met *Harrit Heddema* huwde. Omdat *Johans* wapen ook door *Van Solckema* is opgenomen (nr. 19) heeft het hier beschreven wapen vermoedelijk betrekking op de familie van *Reit* en/of *Harrit Heddema*.

56. **Huissinga † (Huising)**

In blauw een cirkelvormige krans van zes rozen, alles van goud. Helmteken: drie struisveren, de linker- en rechter- van groen en de middelste van blauw. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Familie van de hopman *Jacob Huising* (ca. 1500-1571/1579)⁵¹, die met dit wapen zegelt.

57. **Hoendricx**

In blauw een gouden zevenspakig wiel. Helmteken: een uitkomende omgewende groene leeuw. Dekkleden: goud, gevoerd van blauw.

⁴⁸ Fol. 58.

⁴⁹ GDW, nr. 346.

⁵⁰ Feenstra en Oudman, *Een vergeten elite*, 304-315.

⁵¹ G.J. Meesters en T.W. Siertsema, 'Het geslacht Huising uit de buerschap Wachtum onder Dalen in Drenthe', *De Nederlandsche Leeuw* 76 (1959) 353-372, ald. 354-355.

Stad-Groninger familie, vermoedelijk begin 16de eeuw afkomstig uit Drenthe. Halverwege die eeuw zou *Hermannus Hoendricx* door Karel V tot ridder geslagen zijn⁵².

58. Helt

In goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw drie gouden krabben, 2 en 1. Helmteken: twee struisveren van blauw en zwart. Dekkleden: goud, gevoerd van blauw.

Stad-Groninger familie, vermeld vanaf de 15de eeuw. De raadsheer *Claes Helt*, die met het hier beschreven wapen zegelt, huwde in 1586 *Van Solckema*'s schoonzuster *Gese Wifringhe*⁵³.

59. Heerma (Van Heerma)

Gevierendeeld: I en IV. in goud drie zwarte jacobsschelpen, 2 en 1; II. in zilver drie blauwe ruiten, 2 en 1; III. in blauw twee eikels naast elkaar, vergezeld beneden van een eikenblad, alle spruitend uit een tak, alles van goud. Helmteken: een gouden kroon, waaruit een uitkomende omgewende zilveren eenhoorn. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Friese adellijke familie, vanaf het eind van de 16de eeuw ook in de provincie Groningen gevestigd.

60. Henckers †

Niet ingevuld, doch de helm gedekt door een kroon.

Onbekende familie.

— Heddinga

Wapen niet getekend.

Een familie met deze naam is mij niet bekend. Vermoedelijk is hier het geslacht van *Johan Hiddinga* bedoeld, die in de tweede helft van de 16de eeuw op De Brake bij Obergum woonde⁵⁴. Zijn wapen is gedeeld: I. een halve adelaar uitkomende uit de deellijn; II. een klaverblad op een stokje, een wassenaar en een klaverblad op een stokje onder elkaar. Helmteken: een lelie⁵⁵ Het valt overigens niet uit te sluiten dat *Van Solckema* op deze plaats het wapen van een andere familie *Hidding* bedoeld had.

— Houerda (Houwerda)

Wapen niet getekend.

Adellijke familie, oorspronkelijk uit Termunten; vanaf de tweede helft van de 15de eeuw gevestigd te Appingedam en in Oost-Friesland. Beide takken stierven omstreeks 1600 uit. Het wapen *Houwerda* vertoont in rood een zilveren leeuw; helmteken: een lelie.

⁵² J. Ensink, *Academische rouw* (Groningen 2002) 92-93; H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande XIV. 24. Van Asschendorp', *De Nederlandsche Leeuw* 76 (1960) k. 82-87, ald. 84-85.

⁵³ Zie ook deze jaargang van *Gruoninga*, pag. 26-29.

⁵⁴ Formsma e.a., *Ommelander borgen*, 303-304.

⁵⁵ H.J.K., inv.nr. 1519, d.d. 1 mei 1558. Een zegelafdruk van hem d.d. 30 apr. 1560 (H.J.K., inv.nr. 1520) geeft als helmteken een klaverblad. Dit zegel gebruikte hij tot 1566. Vanaf 29 sept. 1567 (H.J.K., inv.nr. 1523) zegelt hij, in elk geval tot 1580 met een klaverblad als helmteken en beide klaverbladen in het wapen zonder de stokjes.

61. Itens

Gedeeld: I. in goud een zwarte halve adelaar, uitgaand van de deellijn; II. in blauw drie gouden lelies, 2 en 1, in het hart vergezeld van een zespuntige gouden ster. Helmteken: een uitkomende omgewende zwarte adelaar. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Geslacht uit Fivelingo, waarvan *Rempt Itens* († 1562) op zijn grafzerk als hoofdeling te Oldenzijl vermeld wordt en een geheel ander wapen voert (een adelaar met borstschild). Deze zerk is echter pas in 1629 vervaardigd⁵⁶. *Rempts* broer *Here Itens* zegelt in 1551 met een gedeeld wapen: I. een halve adelaar; II. drie rozen. Zijn contrazegel vertoont echter een wapen dat afwijkt van alle drie de genoemde wapens⁵⁷.

62. Innevelt †

In blauw een gouden keper, vergezeld van drie katten van natuurlijke kleur ('grauv') met de poten naar rechts en de staart naar linksboven opgericht, elk houdende in de bek een muis (van natuurlijke kleur?). Helmteken: niet ingevuld. Dekkleden: niet ingekleurd.

Van Solckema tekent, ongeveer in de houding als hier afgebeeld, een kat heraldisch linksboven en middenonder, terwijl rechtsboven de tekst staat: 'daer ock een catt in ende int ander paer ock een kadt in een blauw felt, den speerre [= keper] geell' en voorts 'drie catten 2 boeven en ende [sic] een onder in een blauw felt ende den sperre gheell. die catten grau, alle 3 hebbende elck een muyes in den mont elck.' Het betreft hier de familie *Micault van Indevelde*. Dr. *Nicolaus Micault*, heer van Indevelde († 1589), verbleef als onderhandelaar enige jaren te Groningen en zijn zoon *Pierre* huwde een dochter van de Groninger rentmeester van de geconfisqueerde goederen *Feike van Fritema*. Het kruisje staat ten onrechte bij de naam.

Wellicht missen hier één of meer pagina's, daar de letter I/J erg weinig families telt en de letters K en L ontbreken.

63. Mepsche (De Mepsche)

Doorsneden van goud en zwart en over alles heen een uitgerukte rode boomtrunk met zilveren wortels. Helmteken: een gouden kroon, waaruit een natuurlijke (meest gouden) pauwenstaart, waarvoor een uitkomende rode boomtrunk. Dekkleden: zwart, gevoerd van goud.

Oorspronkelijk Drents adellijk geslacht, vanaf halverwege 15de eeuw tevens behorend tot het patriciaat van de stad Groningen en vanaf begin 16de eeuw gerekend tot de Ommelander adel.

64. Muijllerts (Mulert)

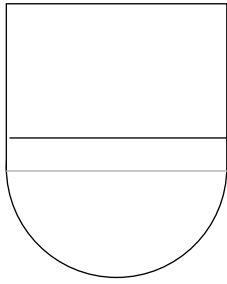
In goud drie zwarte kepers. Helmteken: een gouden kroon, waaruit drie gouden lisdodden met zwarte bloemen. Dekkleden: goud, gevoerd van rood.

Overijssels adellijk geslacht. In Groningen bekend door de luitenant-stadhouder *Gert Mulert* († 1538) en door de huwelijk van vrouw *Willem Mulert* († 1604), eerst met *Evert Lewe* en vervolgens met *Johan van Ballen*⁵⁸.

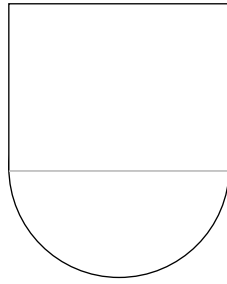
⁵⁶ GDW, nr. 3033.

⁵⁷ R.H. Alma, 'De vroegste ontwikkeling van de Groninger heraldiek', *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie* 54 (2000) 5-45, ald. 30, 44.

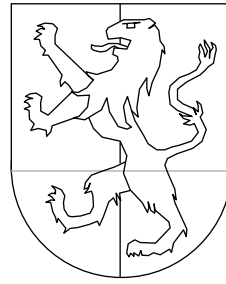
⁵⁸ F. Lindenberg, *Von Mulert. Chronik seit 1280* (Grabenstätt 1975).

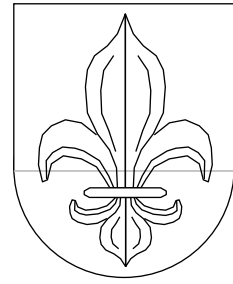
65. Munster

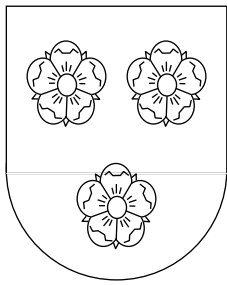
66. Meinckema †

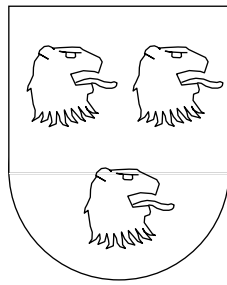
67. Manninga

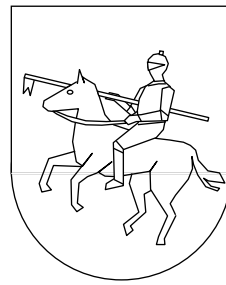
68. Metelen

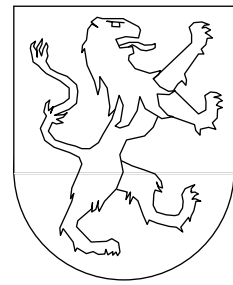
69. Maes †

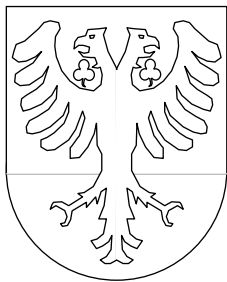
70. Neerden †

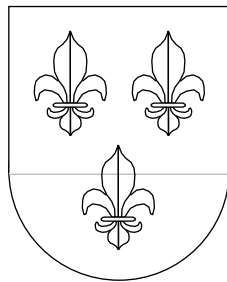
71. Nanssum

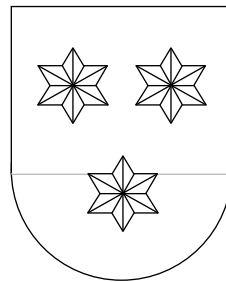
72. Onsta

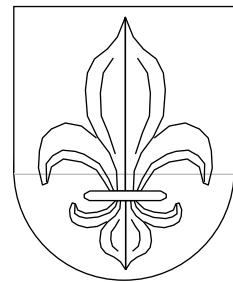
73. Ompheda

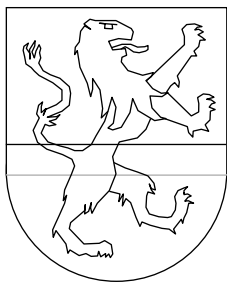
74. Olderssum

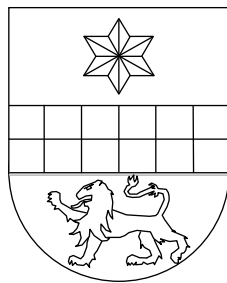
75. Offckens

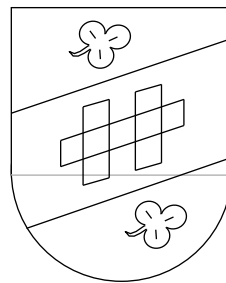
76. Osterhuisen

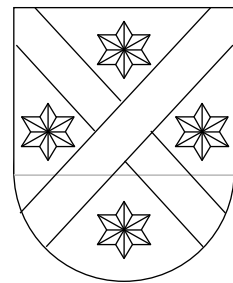
77. Obbena

78. Oorth

79. Panssers

80. Prengers

65. Munster (Van Munster)

Doorsneden van rood en goud. Helmteken: een gouden kroon, waaruit twee koeienhoorns, de rechter- doorsneden van rood en goud, de linker- van goud en rood. Dekkleden: goud, gevoerd van rood.

Oud, adellijk Westfaals geslacht, via Drenthe door huwelijk te Loppersum gevestigd⁵⁹.

66. Meinckema (Menkema) †

Niet ingevuld.

Familie in de 16de eeuw woonachtig te Ezinge en Vierhuizen⁶⁰. *Menke*, dochter van de Groninger raadsheer *Rempt Menkema*, was de eerste vrouw van *Van Solckema*'s zwager *Claes Helt*. De familie moet in het begin van de 17de eeuw zijn uitgestorven. Het wapen van deze familie is mij niet bekend.

67. Manninga

Gedeeld van groen en zwart en over alles heen een rode leeuw. Helmteken: een gouden pelikaan met jongen, staand te midden van een waaier van zeven bruine (sic) stokken, rechts drie en links vier, waaraan naar buiten gerichte vaantjes van resp. bruin (sic), groen, groen, goud, groen, groen en bruin (sic). Dekkleden: rechts groen, gevoerd van zwart, en links zwart, gevoerd van rood.

Oost-Friese adellijke familie, door huwelijken verwant aan Groninger geslachten en sinds halverwege 16de eeuw woonachtig in de Ommelanden, o.a. als hoofdelingen te Pieterburen⁶¹.

68. Metelen

In blauw een zilveren lelie. Helmteken: een zilveren lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Stad-Groninger familie. *Hebbele Metelen* trouwde met *Claes Helt*, die in 1586 hertrouwde met *Van Solckema*'s schoonzuster.

69. Maes †

In blauw drie zilveren rozen, 2 en 1. Helmteken: een uitkomende springende zilveren hond met gouden halsband. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Stad-Groninger geslacht, vermoedelijk de familie van *Tonnis Maes*, die aan *Van Solckema*'s schoonvader verwant was⁶².

70. Neerden (Van Naerden)

In goud drie omgewende zwarte leeuwenkoppen. Helmteken: een gouden kroon, waaruit een uitkomende omgewende rood getongde zwarte leeuw . Dekkleden: goud, gevoerd van zwart.

⁵⁹ H.L. Hommes, 'Het geslacht Van Munster in Drenthe en Groningen van de 15e-17e eeuw', *De Navorscher* 97 (1958) 24-30, 98 (1959) 150-154; E.G. en G. Graf Münster, *Die Grafen zu Münster. Familienkundliche Notizen* (Chur 1995).

⁶⁰ Feenstra en Oudman, *Een vergeten elite*, 386-392; vgl.

⁶¹ H.L. Hommes, 'Manninga', *De Nederlandsche Leeuw* 58 (1940) k. 4-11.

⁶² H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande VII. 16. Wifrinck of Wifringhe', *De Nederlandsche Leeuw* 67 (1950) 44-52, ald. 51.

Familie van de Groninger luitenant-stadhouder *Maerten van Naerden* (1541-1557), wiens dochter huwde met een achterneef van *Van Solckema*'s vrouw, *dr. Albert Wifringhe*. Verder is de familie in Groningen niet vertegenwoordigd.

71. Nanssum (To Nansum)

In goud een geharnaste galopperende zwarte man op een springend zwart paard met een uitstoken gouden lans, waaraan een gouden vaan. Helmteken: het paard met ruiter als in het schild, uitkomend. Dekkleden: zwart, gevoerd van goud.

Familie uit Nansum bij Holwierde, vanaf het begin van de 17de eeuw tot de Ommelander adel gerekend. Elders in het handschrift tekent *Van Solckema* het wapen met ruiter en paard omgewend (courtoisie?) en zonder vaan⁶³.

72. Onsta

In rood een omgewende zwarte, goud getongde leeuw. Helmteken: een gouden kroon waaruit een uitkomende leeuw als in het schild. Dekkleden: rood, gevoerd van zwart.

Oud adellijk geslacht uit de Ommelanden, vanaf de 14de eeuw vermeld en uitgestorven in het begin van de 17de eeuw⁶⁴.

73. Ompheda (Ompteda)

In zilver een gouden dubbele adelaar, vergezeld aan beide zijden tussen de hals en de vleugel van een groen klaverblad. Helmteken: een gouden vlucht waartussen een groen klaverblad. Dekkleden: zilver, gevoerd van goud.

Ommelander adellijk geslacht, vanaf de tweede helft van de 15de eeuw vermeld in 't Zandt⁶⁵.

74. Olderssum (Van Oldersum)

In blauw drie gouden lelies, 2 en 1. Helmteken: een omgewende zwarte hoed met blauwe omgeslagen rand, getooid met twee zilveren struisveren, waartussen een gouden lelie. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Oost-Friese familie, door huwelijken verwant aan verschillende Ommelander adellijke families, maar, voor zover bekend, nimmer in de provincie Groningen woonachtig geweest⁶⁶.

75. Offckens (Ufkens)

In blauw drie gouden zespuntige sterren, 2 en 1. Helmteken: een blauwe vlucht, waartussen een gouden zespuntige ster. Dekkleden: goud, gevoerd van blauw.

Ommelander familie, afkomstig uit Appingedam, vanaf de 16de eeuw tevens in de stad Groningen woonachtig en in het begin van de 17de eeuw gerekend tot de Ommelander adel. Het in rechte mannelijke lijn verwante geslacht *Writers* voert hetzelfde wapen⁶⁷.

⁶³ Fol. 54.

⁶⁴ H.L. Hommes, 'Het geslacht Onsta', *De Navorscher* 97 (1958) 10-23.

⁶⁵ H.L. Hommes, 'Bijdrage voor een genealogie Ompteda', *De Nederlandsche Leeuw* 58 (1940) 125-132.

⁶⁶ H. Kannegieter, *Oldersumer Chronik* (Emden 1987).

⁶⁷ R.H. Alma, 'Genealogie Writers', *Gruoninga* 27 (1982) 69-86.

76. Osterhuissen (Van Oosterhuisen)

In groen een gouden lelie. Helmteken: een gouden lelie. Dekkleden: groen, gevoerd van goud.

Familie uit Eenrum, vermeld vanaf het laatst van de 15de eeuw. *Albert van Oosterhuisen* heet in 1545 hoofdeling en het geslacht stierf uit met *Anna van Oosterhuisen*, vrouw van *Bartelt Tjarda van Starckenborgh* († 1573), die door dit huwelijk hoofdeling te Eenrum en Tinallinge werd.

77. Obbena (Ubbena)

Doorsneden van zilver en zwart en over alles heen een leeuw, van het een in het ander. Helmteken: een pauwenstaart van zwart en zilver. Dekkleden: zwart, gevoerd van zilver.

Oost-Friese familie, vanaf het tweede kwart van de 16de eeuw in Groningen gevestigd en tot de Ommelander adel gerekend⁶⁸.

78. Oorth (Orth)

In zwart een dwarsbalk, geschaakt van twee rijen en zes stukken van rood en zilver, vergezeld boven van een gouden zespuntige ster en onder van een gaande gouden leeuw. Helmteken: twee trompen, elk met een rode knop, waaruit een gouden lelie, de rechter- doorsneden van goud en rood, de linker- van zwart en goud, waartussen een gouden zespuntige ster. Dekkleden: zwart, gevoerd van rood.

Matthias Orth was in het laatste kwart van de 16de eeuw richter van Westerwolde en drost te Wedde; hij zegelt met dit wapen o.a. op 21 sept. 1594. Zijn secreetzegel vertoont als wapen alleen een zespuntige ster.

79. Panssers (Panser)

In zwart een gouden linkerschuimbalk, beladen met zeven aanstotende zwarte ruiten in de richting van de linkerschuimbalk, 2, 3 en 2, de linkerschuimbalk vergezeld van twee gouden klaverbladen, geplaatst in de richting van de linkerschuimbalk. Helmteken: een zwarte vlucht, de linkervleugel beladen met een rechter- en de rechtervleugel met een linkerschuimbalk, elk beladen met zeven aanstotende ruiten als in het schild. Dekkleden: zwart, gevoerd van goud.

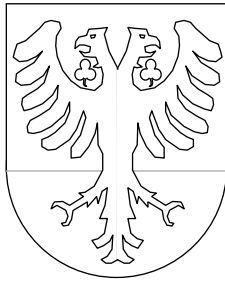
Familie uit Vierhuizen, vermeld vanaf het eind van de 15de eeuw en in elk geval vanaf halverwege de 16de eeuw tot de Ommelander adel gerekend.

80. Prengers (Prenger)

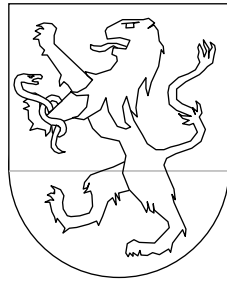
Een gouden schuinkruis, bestaande uit een rechterschuimbalk waaroverheen gaande een linkerschuimbalk, in elke hoek vergezeld van een zespuntige gouden ster. Helmteken: een zich kammende en in een blauwe spiegel ziende zilveren meermin met gouden haar en blauwe staart. Dekkleden: goud, gevoerd van blauw (of wellicht zilver).

Familie uit Westerwolde, waarvan verschillende leden rechter aldaar waren⁶⁹.

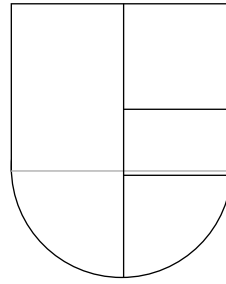
⁶⁸ T.W. Siertsema, 'Ubbena', *De Nederlandsche Leeuw* 84 (1967) 126-133.

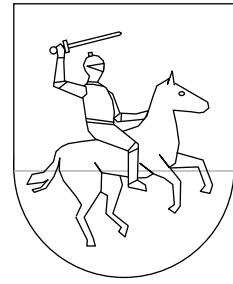
81. Tlellsens

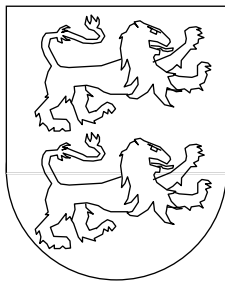
82. Thedema

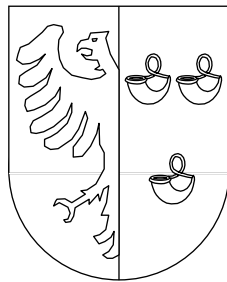
83. Tamminga

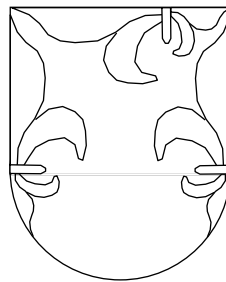
84. Westerwolde †

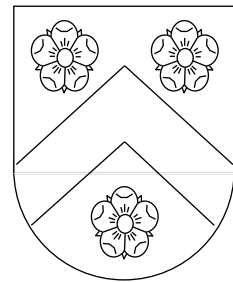
85. Wys

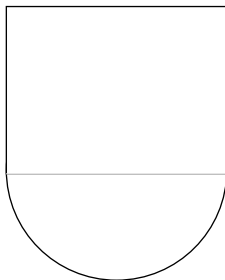
86. Wyffrinck

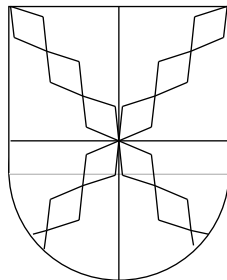
87. Wichrinck

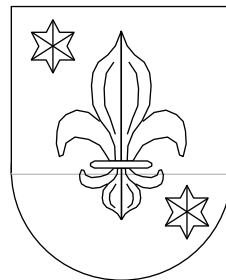
88. Vlgers

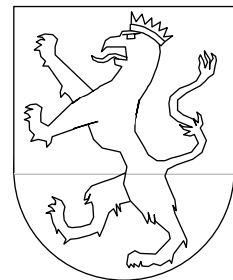
89. Wybens †

90. Writzers †

91. Wlersma †

92. Wtersweer

Wellicht missen hier één of meer pagina's, daar de letters R en S ontbreken.

81. Tlellsens (To Lellens)

In blauw een gouden dubbele adelaar, vergezeld aan beide zijden tussen de hals en de vleugel van een groen klaverblad. Helmteken: een uitkomende gouden dubbele adelaar. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Adellijk geslacht te Lellens, vermeld vanaf het eind van de 15de eeuw en hoogstwaarschijnlijk verwant aan de *Ompteda*'s, die een sterk gelijkend wapen voeren. De familie stierf omstreeks 1625 uit. *Van Solckema*'s aangetrouwde neef *Albert Eelts* huwde *Biwe to Lellens*.

⁶⁹ O.D.J. Roemeling, 'Prenger', *Gruoninga* 29 (1984) 32-74.

82. Thedema

In zilver een rode leeuw, de linkervoerpoot geknoot in een gouden lint. Helmteken: een uitkomende leeuw, als in het schild. Dekkleden: zilver, gevoerd van rood.

Stad-Groninger familie, halverwege de 15de eeuw afkomstig uit Noordwolde en vanaf de 16de eeuw gerekend tot de Ommelander adel.

83. Tamminga

Gedeeld: I effen rood; II in goud een blauwe dwarsbalk. Helmteken: een gouden kroon, waaruit een uitkomende rode reiger met opgeheven vlucht, de rechtervleugel van goud, beladen met een blauwe dwarsbalk. Dekkleden: rood, gevoerd van goud.

Oud adellijk geslacht uit Hornhuizen, later o.a. te Bellingeweer, vermeld vanaf de 14de eeuw.

84. Westerwolde⁷⁰ † (Addinga)

In blauw een omgewende geharnaste galopperende man te paard, zwaaiend met een zwaard boven de gepluimde helm, alles van goud. Helmteken: een gouden kroon, waaruit een uitkomende omgewende goud gekroonde gouden draak met opgeheven vlucht, de rechtervleugel doorsneden van goud en blauw, de linker van blauw en goud. Dekkleden: blauw, gevoerd van goud.

Oud adellijk geslacht, reeds in de 14de eeuw vermeld en eind 16de eeuw uitgestorven.

85. Wys (Van Wisch)

In goud twee omgewende gaande rode leeuwen onder elkaar. Helmteken: een gouden kroon waaruit twee uitkomende goud gehoefde rode paardenpoten samen in de vorm van een omgekeerde keper. Dekkleden: goud, gevoerd van rood.

Gelders adellijk geslacht van bannerheren, door huwelijk van *Jacob Ripperda* in 1562 met *Margaretha van Wisch* verwant aan de Ommelander *Ripperda*'s.

86. Wyffrinck (Wifringhe)

Gedeeld: I op goud een halve zwarte adelaar; II in goud drie gesnoerde hoorns, alles van zwart. Helmteken: een uitkomende zwarte adelaar. Dekkleden: goud, gevoerd van zwart.

Stad-Groninger geslacht, vermeld vanaf halverwege de 15de eeuw. In de 17de eeuw werd de familie als adellijk beschouwd⁷¹. Dit was de familie van *Solckema*'s vrouw *Lamme Wifringhe*.

87. Wicherinck (Wicheringe)

In zwart drie halve lelies, respectievelijk van rood en blauw uitgaand van de zijkanten en van goud, uitgaand van de bovenkant. Helmteken een gouden lelie. Dekkleden: zwart, gevoerd van goud.

⁷⁰ Met andere hand toegevoegd: 'Addinga'.

⁷¹ H.L. Hommes, 'Bijdragen tot genealogieën van oude adellijke geslachten in Stad en Lande VII. 16. Wifrinck of Wifringhe', *De Nederlandsche Leeuw* 67 (1950) 44-52.

Oud stad-Groninger geslacht, vermeld vanaf de 13de eeuw, tenminste vanaf de 17de eeuw als adellijk beschouwd.

88. Vlgers (Ulger)

In goud een zwarte keper, vergezeld van drie rode rozen. Helmteken: een uitkomende rode wildeman, zwaaiend met een zilveren knots in beide handen boven zijn rechterschouder. Dekkleden: goud, gevoerd van rood.

Stad-Groninger geslacht, oorspronkelijk uit Noorrdijk, vermeld vanaf het begin van de 15de eeuw en in elk geval vanaf de 16de eeuw als adellijk beschouwd.

89. Wybens †

Niet ingevuld.

Onbekende familie.

90. Writzers †

Gevierendeeld van blauw en zilver en over alles heen een schuinkruis waarvan de armen bestaan uit elk zes aanstotende ruiten, gaande van schildhoek tot schildhoek, van het een in het ander. Helmteken: een vlucht van zilver en blauw, elke vleugel beladen met een ruit, van het een op het ander. Dekkleden: blauw, gevoerd van zilver.

Onbekende familie. De bekende geslachten van die naam voeren een ander wapen. Het hier afgebeelde wapen wordt gevoerd door de vroeg-15de-eeuwse familie *Van Dockum*⁷².

91. Wlersma † (Ulersma)

In rood een zilveren lelie, vergezeld rechtsboven en linksbeneden van een kleine zilveren zespuntige ster. Helmteken: een zilveren lelie. Dekkleden: rood, gevoerd van zilver.

De familie *Ulersma* stamde uit Oxwerd bij Noordhorn, wordt vanaf het begin van de 15de eeuw vermeld en is vermoedelijk in de tweede helft van de 16de eeuw uitgestorven. Er zijn nog geen zekere aanwijzingen dat deze familie het hier beschreven wapen heeft gevoerd⁷³.

92. Wtersweer (Van Utersteweer)

In zwart een gekroonde leeuw(?) met een getongde vogelkop(?), alles van goud. Helmteken: een gouden kroon waaruit een gesloten gouden vlucht waartussen een uitkomende leeuw van het schild, maar met zijn staart tussen de poten door tot achter de rug. Dekkleden: zwart, gevoerd van goud

Oost-Friese familie, van wie *Ette van Utersteweer* († 1576) omstreeks 1530 huwde met *Osebrant Fraylema*. Uit welke familie zij stamde is nog niet duidelijk. Het dier in het wapen wordt ook als ongeveugelde griffioen of draak afgebeeld, zowel in zilver als in zwart⁷⁴.

⁷² Zie o.a. *GDW*, nrs. 400 en 402. Vgl. Alma, 'De vroege ontwikkeling', 22-23, 43.

⁷³ Het wapen komt, zonder naam, o.a. voor op enkele grafzerken (*GDW*, nr. 320, 489 en 492).

⁷⁴ *GDW*, passim.